

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKRING "DE PLATE"

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3394 en nr. 3395 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 4 december 1986 nr. 31023.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER: SECRETARIS:

A. VAN ISEGHEM

IJzerstraat 1

8400 OOSTENDE

J.B. DREESEN

Rode Kruisstraat 4

8400 OOSTENDE

PENNINGMEESTER:

J.F. FALISE

H. Serruyslaan 78/19

8400 OOSTENDE

REKENING:

750-9109554-54 of

000-0788241-19

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen.

JAARGANG 16 **Nr. 4** april 1987

VOOR DE INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER, ZIE DE LAATSTE BLADZIJDE.

APRIL - ACTIVITEIT

De Oostendse Heemkring "De Plate" heeft de eer en het genoegen zijn leden en andere belangstellenden uit te nodigen tot een voordracht met demonstratiemateriaal op :

donderdag 30 april 1987 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr Colenstraat 6, met als

Onderwerp : BIER EN STREEKBIEREN

Spreker : de heer Honoré VAN WALLEGHEM

De heer H. VAN WALLEGHEM, Technisch Ingenieur Gistingsbedrijven, zal ons vanavond, in een leerzame en gezellige uiteenzetting, wegwijs maken in de verschillende soorten bier en hun belang als historisch erfgoed.

Hij behandelt de verschillende bieren:

naargelang de KLEUR : blonde, okerkleurige, robijnrode, bruine en donkere.

naargelang de STERKTE : over het gewone lichte pintje en over de zware en heel zware soorten.

naargelang de GISTING : lage gisting, hoge gisting, spontane gisting, nagisting op de fles.

naargelang de BROUWER : over de grote pilsmerken uit reuze bierfabrieken, over de echte Trappistenbieren, over de Abdijbieren en over de vele goede ambachtelijke streekbieren uit de kleine brouwerijen.

Over kopen, bewaren, schenken, waarderen en genieten van goed bier.

Ter praktische kennismaking worden drie waardevolle bieren geproefd die ons, met een groot hart, worden aangeboden door onze voorzitter de heer August VAN ISEGHEM. Waarvoor een hartelijk applaus.

Zoals steeds verwachten wij een maximale opkomst voor deze bijzondere avond die zoals steeds vrij en kosteloos is. Wij rekenen stellig op uw aanwezigheid.

J.B. DREESEN

HET WAPENSCHILD VAN DE STAD OOSTENDE

Heel wat mensen vinden het vanzelfsprekend dat iedere gemeente over een wapenschild beschikt. Tussen 1815 en 1976 zijn echter slechts circa 40 % der gemeenten tot een officiële machtiging gekomen. Door de samenvoeging van gemeenten in de jaren zeventig hebben heel wat gemeenten hun wapenschild weer verloren.

De stad Oostende dient hier bijzonder vermeld want het is de enige gemeente die een toegekende officiële machtiging na de samenvoeging behoudt.

In 1838 werd haar bij Koninklijk besluit een wapen erkend. De stad vroeg en verkreeg echter een wijziging van haar blazoen in 1956. De samenvoeging met Stene en Zandvoorde deed het officieel karakter weer teniet. Bij Koninklijk besluit van 31 juli 1974 werd ten slotte dit laatste wapen aan de nieuwe entiteit bevestigd waarna geen fusie meer plaats had.

Bron : Gemeentekrediet van België. Driemaandelijks tijdschrift nr 122, oktober 1977.

----- x -----

HET WAPENSCHILD VAN DE STAD OOSTENDE EN HET BLAZOEN VAN WEST-VLAANDEREN OP POSTZEGELS

Het wapenschild van Oostende kwam driemaal voor op een postzegel :

- in 1946 ten bate van liefdadige werken in de strijd tegen tuberculose
- in 1964 viering van het duizendjarig bestaan van de stad
- in 1967 ter gelegenheid van de 700ste verjaardag van het verkrijgen van het statuut van stad. In dit laatste geval werd het blazoen slechts zeer onopvallend afgebeeld op de zegel met het oude Kursaal als onderwerp.

Het blazoen van de provincie kwam voor op een postzegel :

- in 1940 ten bate van Winterhulp
- in 1945 ten bate van liefdadige werken in de strijd tegen tuberculose.

Bron : Gemeentekrediet van België. Driemaandelijks tijdschrift nr 159, januari 1987, p. 35 tot 43.

J.B. DREESEN

STRAATNAMEN TE OOSTENDE

Ons geacht lid, de heer LAMMAING, vestigde mijn aandacht op een fout en een vergetelheid in het artikel verschenen in De Plate, maart 87, blz. 87 - 89.

Eerst de fout :

ALBERTUS(helling) draagt niet de naam van Koning Albert maar wel van ALBRECHT : Wiener Neustadt 1559 - Brussel 1621
Aartshertog van Oostenrijk. Vorst van de Zuidelijke Nederlanden.
Onder zijn bewind werd Oostende in 1604 heroverd voor Spanje.

De vergetelheid :

EDWARD VLIETINCK(straat)* : Oostende 1864 - Berchem 1937
Rechtsgeleerde en journalist
Geschiedschrijver van het oude Oostende en de kuststreek.

J.P. FALISE

door Daniel FARASYN

Op 21 maart 1987 begon "Het Jaar van het Leefmilieu". Naar aanleiding van dit feit heeft de heer Daniel FARASYN een overzicht opgesteld van de milieuproblematiek te Oostende tussen 1775 en 1825.

Welke problemen waren er toen, welke werden aangepakt en welke niet, hoe werden ze aangepakt en hoe loste men ze op of probeerde men ze op te lossen ?

U zult merken dat er in feite niet veel veranderd is of zoals men gemeenlijk zegt : "Er is niets nieuws onder de zon".

Het jaar van..... In een recent verleden hebben wij er al heel wat gekend. Het pas voorbije 1986 was het ludieke jaar van het Bier. 1987 wordt het doodernstige jaar van het Leefmilieu.

Leefmilieu is een totaal nieuw woord. Gaandeweg verkreeg het in ons vocabularium, tijdens de voorbije decennia, volledig burgerrecht. Geen week gaat voorbij of de media vestigen onze aandacht op wat ons leefmilieu bedreigt : vervuiling van de bodem, van het water, luchtbezoedeling, lawaaihinder. Constant worden wij gesensibiliseerd, zoals dit nu heet, voor het behoud van een of ander natuur- of stedeschoon.

Leefmilieu, milieubeheer mogen moderne woorden zijn. In feite dekken zij zeer oude begrippen. Ook onze voorouders hadden maatregelen te treffen om de omgeving waarin zij leefden zo gaaf en gezond mogelijk te behouden. Hun problemen waren in dit opzicht anders gesteld, minder ingewikkeld dan de onze, maar voor hen toch even levensbelangrijk. Zij hadden zich, met de beperkte middelen waarover zij beschikten, ook te verdedigen tegen vervuiling en allerlei gevaren, die hun bestaan bedreigden. De zorg voor drinkwatervoorziening, riolering, brandbestrijding, zeekering e.a. die heden tendage goed georganiseerd niet meer tot de eigenlijke milieuproblematiek behoren, stonden bij hen centraal in de belangstelling. Milieubeheer was toen nog een lokale aangelegenheid waarmede het centraal bestuur zich meestal niet inliet.

In deze bijdrage willen wij nagaan welke milieuproblemen Oostende in de periode 1775-1825 aanpakte en welke niet. Tevens willen wij hierbij wijzen op de steeds groter wordende invloed, inzake initiatief en controle, vanwege de Centrale overheid in deze materie.

Interesse voor groene ruimten en natuurbehoud viel in deze periode in het Oostendse niet te bespeuren. Het duinengebied, dat de stadszone in het W. en het O. afzoomde, was een onbevolkt natuurgebied. Sinds het begin van de 17e eeuw was het plaatselijk met grashelm beplant, met het enige doel zandverstuivingen te reduceren en de duingordel aan te dikken tot een efficiënte zeekering ter bescherming van het achterliggende polderland. Dit lage vlakke land had zijn eigen problemen, die de stad onberoerd lieten. De ontoereikende waterafvoer was er de oorzaak van een endemisch voorkomende polderkoorts.

Het bestaan van luchtverontreiniging en reukhinder werd in de stad lijdelijk aanvaard. In de besloten ruimte van een versterkte stad kon men met dergelijke factoren bij de inplanting van industrieën moeilijk rekening houden.

Brouwerijen, zoals deze van de familie DEKNUYDT, de "St. Michiel" in de Brede Steeghersstraat - Louisastraat - even benoorden de Hoge Wacht, of de brouwerij "Het Lam" in het Z. van de huizenblok tussen de Kerk-, Witte Nonnenstraat en Groentemarkt, of nog "De Fortuyne" of "St. Jakob" konden hun weeë geuren van mout en sucroen vrijuit over de stad laten uitwalmen.

Zoutziederijen, zoals "De Bonte Os", in de St. Sebastiaanstraat, rechtover de Lijnbaanstraat of de "Grote Zoutraffinade" aan de Van Iseghemlaan tussen de Vlaanderen- en Louisastraat in, konden zonder veel reactie van de plaatselijke bevolking het roet voortkomend van hun stookinstallaties over de stad laten neerdwarrelen. Van stadswege kwam geen verzet tegen het vervuילend vervoer van zeewater dat, opgehaald uit de Open Kom - nu Mercatorsluis - in ondichte tonnen en dus druipend op de straatstenen, naar de zoutziederijen werd gebracht om er met het brute zout te worden gekookt.

Touwslagerijen waren gevestigd aan de binnenrand van de stadswallen. Dergelijke bedrijven hebben heel wat ruimte van doen om kemp tot touw te draaien. In hun buurt stonden de nodige teerstooven om de brandrisico's tot het minimum te herleiden. Beperkende maatregelen tegen stof- en reukhinder waren onbekend.

Evenmin viel er protest te noteren tegen de scheepswerven zolang zij in het Z. en buiten de stadswallen hun afval konden dumpen in de St. Katherienekreek. Wanneer echter de werven opgenomen werden in het eerste handelsdok, aan de noordkant ervan, deels op de terreinen gelegen aan de huidige Vindictivelaan tussen de Kapellestraat en de Dekenijstraat in, veranderde de zienswijze van het stadsbestuur i.v.m. vervuiling. Het stadsmagistraat trad op tegen de scheepsbouwers, die "de schaevelingen, spaenders ende strooy, dat aldaer geduerigh gebruyckt wordt" eenvoudigweg in het dok kipten. Ook met het stof, het lawaai en de rookwalmen bij betering van schepen waren scheepskapiteinen, die met hun vaartuigen in de kom kwamen aanleggen, niet gelukkig. Bij de uitbreiding der handelsdokken, 1781-1783, werden de werven prompt naar het Z. van de derde Bassin overgebracht.

Tegen de bedenkelijke geur die stallingen konden verspreiden kon men moeilijk bezwaar aantekenen. Het bestaan van paardestallen, gebruikt door militairen of burgers moest er wel geduld worden. Evenzeer had men genoeg te nemen met de aanwezigheid van koeistallen in het N.W. van de stad tussen de Langestraat en de wallen, waar nu deels de Montmartrewijk gelegen is. Bewoners van de Langestraat waren ook niet opgetogen met de mestresten die ze voor hun woningen vonden wanneer het vee door de Westpoort gedreven werd naar het slachthuis, dat destijds gelegen was waar nu de Anglikaanse Kerk oprijst. En wat te zeggen over sommige beenhouwers, die tegen alle stadsreglementen in, stiekem, in huis toch dieren slachtten en het bloed in de stadsgreppels lieten vloeien.

In de stad aanvaardde men, misschien wel tegen wil en dank, rook en roet, stof en stank. Men troostte zich met de bedenking en de hoop dat de overheersende zeewinden hun zuiverende, verfrissende invloed in de rechtlijnige straten zouden laten gelden.

Vóór 1780 concentreerde het stadsbestuur zijn actie in zake milieubeheer uitsluitend op de zorg voor veiligheid en hygiëne voor de plaatselijke bevolking.

Bescherming tegen de zee was, voor een stad die buiten de kustlijn uitpilde, van primordiaal belang. Het onderhoud van de zeedijken

was echter aan de Provincie opgedragen. Alleen bij stormtij liet de stad de, door erosie bedreigde, dijkgedeelten bekleden met zeildoek en sloot de stadsriolen die op de stadsgrachten uitgaven zo zorgvuldig mogelijk af. Toch kwam het meer dan eens voor dat lage stadsgedeelten bedekt lagen met een vieze brij, van slib, zand, afval en drek, die bij hoge vloed van uit de te vol gelopen stadsgrachten in de stad was binnengestroomd.

Een ander gevaar, waaraan besloten steden bloot stonden was het uitbreken van brand. Om deze te bestrijden beschikte de stad over drie "brantspuyten" voorzien van "leeren darmen" en een dertigtal "leere brantseulen". Het blusmateriaal was tot 1782 opgeslagen in een houten loods op de "Coolmarkt" op de zuidelijke hoek van de Apestraat, nu Brabantstraat, en de Kapucijnenstraat. De directeur van de brandspuiten was een meestermetser, LENANCKER, die bij brand beroep kon doen op vrijwilligers.

Het stadsbestuur was in hoofdzaak bezorgd om de "Salubrité publique", het behoud van een gezond leefmilieu. De schrik voor het uitbreken van besmettelijke ziekten zat bij onze voorouders diep ingeankerd.

De bevolking vrijwaren van ziekten is een moeilijke opgave wanneer men niet beschikt over voldoende drinkwater noch over een degelijk rioleringsnet.

In het noordelijke stadsgedeelte, dat nagenoeg een derde van de stadsoppervlakte besloeg, kon men dank zij de aanwezigheid van een filtrerende zandlaag, goed drinkwater aanboren. In het resterende stadsgebied, waar turf- en kleilagen dicht aan de oppervlakte komen, trof men alleen brakwater aan, dat voor consumptie ongeschikt is. Men was dus hier verplicht regenwater in tonnen op te vangen of naar putten af te leiden. De brede waterputten, die in de vier zuidelijke bastions waren uitgegraven boden slechts water aan van zeer dubieuze kwaliteit. Bij langdurig droog en warm weder kwamen alle putten droog te liggen. Men was dan wel genoodzaakt water te halen in het Waterhuis, dat nu nog in gewijzigde vorm bestaat op de Z. hoek van de Vindictive-laan en het St. Pieters en Paulusplein. Dit water werd uit de Brugse Vaart gelicht en per schip naar de reservoirs van het Waterhuis gebracht. Schepen konden hier hun watervoorraad opdoen en burgers een ton water ophalen, alles natuurlijk tegen betaling. Bij vorstelijk bezoek werd helder bronwater uit Wijnendale voorzichtigheidshalve aangevoerd. Dit netelig drinkwaterprobleem werd eerst in 1923 definitief opgelost door aansluiting van het Bocqwater op het waterleidingsnet, dat in de tweede helft van de 19e eeuw geleidelijk tot stand kwam.

Met de afvoer van regen- en afvalwater was het in de 18e eeuw ook pover gesteld. De lage ligging en het gering hoogteverschil verhinderden de vlotte natuurlijke evacuatie van dit water. Echte rioleringen waren niet voorhanden. Dergelijk net werd onder druk van het toerisme eerst vanaf 1853-1854 aangelegd. Het water bleef dus stagneren of vloede af in de straatgreppels. Ondiep ingegraven houten of stenen buizen voerden hier en daar dit water af naar riolen die op verschillende plaatsen dwars door de wallen in de stadsgracht uitmondde. De open riool benoorden de huizen van de Cadzandstraat was als collector van vuil water de meest gekende. Het stilstaand water in goten en grachten veroorzaakte bij windstil weer heel wat narigheid. De stad baadde dan in een verpestende geur. Van een gezond leefmilieu was er geen sprake. De militairen die in vochtige kazernes waren gelegd

beseften dit het best. Voor hen was Oostende in geen geval een opkikkerend kuuroord, wel een verziende strafkolonie.

Het ruimen van straat- en huisvuil werd door de stad verpacht aan de meestbiedende. Kort vóór 1780 was het ophalen van de "Straetmesch" in handen gegeven van een viertal nl. Livinus VERMEULEN en Joannes VERBRUGGHE uit Oostende, Livinus DETOLLE-NAERE uit Lovendegem en de schipper Adolphus HINTENS van het Sas-Slijkens, die voor het vervoer van het vuil buiten de stad te zorgen had. Onderling waren zij overeengekomen "datter op iedere elft van deze stadt om deselve te kusschen ende de vuyligheyt op raepen, niet min als drie menschen an sullen geemployeert ende gestelt worden ende wel meer dus noodt zynde ende alsoo zes mannen voor de geheele stadt om te beginnen met twee peerden ende twee waegens ofte carren oock op elck elt van de stadt ende meer is het noodt". Voor de ruimdienst waren dus minimum zes mensen en vier vuilniswagens ingezet. Ook het "ruymen der privaeten ofte secreten" hoorde bij hun exclusief recht. Omdat het product van beerputten een hoogwaardige bemesting voor de akkerbouw van het Houtland betekende, vondt dit een ruime afzet bij de "zandboertjes". Een ietwat landelijke geur ging in de straten wanneer open beervaten vervoerd werden naar het mest-schip, dat bij de werven gemeerd lag.

De handelsvaart mocht als de pijler beschouwd worden van het economisch leven in de stad, toch hield het contact met vreemde zeelui en goederen enig gevaar in voor de plaatselijke bevolking. Pest, cholera en andere "contagieuze siekten" werden vooral binnengebracht door vreemde schepen. Enigzins verdachte schepen werden in quarantaine gesteld en afgezonderd gemeerd aan de monding van de Gauweloze in de geul. Liep het bericht binnen dat er in het Middellandse Zeegebied een besmettelijke ziekte heerste, dan werd aan de loodscorvette, die voor Oostende in zee kruiste bevel gegeven de aanwezigheid van schepen uit deze streken afkomstig onmiddellijk aan de stad te signaleren. In dit geval hijste men een rode vlag in de top van de mast van de loodsboot. Met een waarschuwingsschot van op de batterij van het Platformbastion werd duidelijk gemaakt dat het verdachte schip de geulzone niet mocht naderen op gevaar of door kanonkogels te worden gekelderd.

Om alle brand- en ontploffingsgevaar op schepen te vermijden was het verboden vuur te stoken aan boord van vaartuigen. Maaltijden voor bemanningsleden konden voorbereid worden in een kookhuis op de Kaai. Alle aan de Kaai aanleggende schepen hadden hun buskruit en munitie over te brengen naar een met palissaden omsloten magazijn gelegen in de uitgeholde bastion van de "Sluyse" of van de "Kercke", nu op de Oostkant van de Dekenijstraat.

In dit enigzins vastgeroest milieubeheer, waarin men vooral de bescherming van individu en gemeenschap tegen ziekten, van have en goed tegen brand en wateroverlast op het oog had, kwam in 1781 verandering.

- Watervervuiling, luchtverontreiniging en reukhinder werden als nieuwe milieuproblemen aangepakt.
- Initiatieven in dit verband gingen nu in hoofdzaak uit van de Centrale Regeringsraden.

Aanleiding tot verruiming van het milieubeheer was de planning vanuit Brussel en Wenen uitgestippeld om de havenkommen en de stad een aanzienlijke uitbreiding te geven. In een, tijdens de Amerikaanse Vrijheidsoorlog, tot vrijhavenstad gepromoveerd

Oostende verwachtte men immers een sterk verhoogde scheepstrafiek, een massale inwijking van vreemdelingen en de vestiging van nieuwe industrieën.

Zoals hoger vermeld werden in het kader van de strijd tegen de waterverontreiniging in de kommen, de scheepswerven naar het Z. van het derde dok overgebracht. Strengere verordeningen werden uitgevaardigd om de soms vergaande vervuiling in de dokken in te dijken.

Om de industriële luchtbezoedeling boven de stad te beperken, vatte de gewezen Oostendenaar, Thomas DEGRYSERRE, raadslid bij de Geheime Raad geworden, het plan op om bij de uitbouw van de stadsuitbreiding naar het Z. toe twee verschillende wijken op te richten. In zijn optiek moest op de gesloopte zuidelijke vestingen, tussen de St. Jozefstraat en de Keizerskaai, een moderne wijk tot stand komen van uitsluitend burgers- en handelshuizen, opgetrokken naar voorafbepaalde architecturale normen. De zone bezuiden de handelskommen, het latere Hazegras, was bestemd om uit te groeien tot een industriële wijk met woningen voor ambachtslieden en arbeiders.

Het verwijzen van alle nieuwe industrieën naar het Hazegras bleek na korte tijd een onhoudbare stelling te zijn. De vredesverdragen van 1783, die een einde stelde aan de Amerikaanse Vrijheidsoorlog, brachten de Oostendse plannen in de war. Om de verdere bouwpolitiek te stimuleren was men van oordeel dat "on ne doit pas trop gêner les vues et projets des négociants pour ne pas les détourner de bâtir surtout dans les circonstances actuelles de la paix ou le commerce n'est plus si abondant, ni si lucratif que pendant la guerre". Hierbij kwam nog het feit dat bij de gevoelige daling waargenomen in de scheepstrafiek en de handelsomzet groot-financiers uitkeken naar een alternatief voor hun kapitaalinzet en verhoogde belangstelling betoonden voor visserij en voor industrie. Het Hazegras kon echter zeer weinig plaats bieden voor het optrekken van industriële gebouwen. Het grootste gedeelte ervan was pas opgehoogd met zand en slib afkomstig van het uitdelven van de nieuwe kommen en kon als bouwgrond niet in aanmerking komen. Alleen aan de noordelijke rand kwamen enkele bouwrijpe gronden voor. Vanaf 1784 konden enkele vervuilende bedrijven hier een plaats vinden. Dit was o.m. het geval met een traankokerij en een stedelijke stortbelt, die een plaats kregen toegewezen aan de zuidkant van de Amerikaanse Kreek tussen de suatiesluis van de St. Katherinepolder en de oesterbank van DE LOOSE. Ook hiertegen rees heftig protest op van groothandelaars die bang waren dat thee en kaneel opgeslagen in het nieuw magazijn tussen de Visserskom en het eerste handelsdok door stank bedorven zouden geraken. In 1785 liet de stad de stortbelt overbrengen naar de Polderstraat in de buurt van de Keizerspoort. Eerst in 1789 kon men met de aanleg beginnen van touwslagerijen bezuiden de Lijndraaiersstraat op terreinen waar nu de kazerne van de Zeemacht staat.

Het is duidelijk dat in deze omstandigheden Th. DEGRYSERRE zijn oorspronkelijk plan van aanleg moest wijzigen en de opbouw van industrie in de Nieuwe Stad benoorden de Bassins moest toelaten.

De invloedrijke Schotse bankier HERRIES was de eerste die dergelijke bouwvergunning verkreeg. Hij had in augustus 1782 een groot perceel op de Z.W. hoek van de Christine- en de St. Jozefstraat aan een spotprijs aangekocht. Niemand in de stad had

aangedurf hierop een hoger bod in te dienen. In 1784 liet hij hier een grote suikerraffinaderij optrekken naar een plan, dat met toestemming van hogerhand aanzienlijk afweek van de vroeger voorgeschreven normen.

In hetzelfde jaar 1784 bekam D. PIETERS de toelating om een brouwerij op te richten aan de Z. kant van de St. Jozefstraat tussen de Werfstraat - H. Serruyslaan - en de Aartshertoginnesstraat, op een terrein aangekocht in februari 1782. Het werd de brouwerij "De Dubbele Arend".

Th. DEGRYSERRE zocht met alle mogelijke middelen de sterk vervuilende zoutziederijen uit de noordelijke zone van de "Nieuwe Stad" te weren. Systematisch verwees hij deze bedrijven naar het Hazegras. Brussel steunde niet langer zijn bouwpolitiek. Op 3 januari 1785 verscheen een dekreet waarin bepaald was dat "Nous entendons que tous ceux qui on déjà acheté ou achèteront encore du terrain dans la nouvelle ville pour y construire telles raffineries puissent exécuter cette construction sans aucune difficulté et sans égard à l'opposition que les propriétaires et occupants des terrains et bâtiments voisins pourraient vouloir leur faire. Nous vous chargeons de faciliter ces sortes de construction autant qu'il sera possible". De volgende dag, 4 januari 1785, liet DEGRYSERRE, zeer tegen zijn zin, aan het Oostends magistraat weten "qu'il était libre à quiconque d'ériger dans la nouvelle ville des salines".

Zo kon J.B. DE LOOSE, uit Gent, reeds eigenaar van de Oesterbank, een zoutraffinaderij inplanten te midden van de blok tussen de Albertstraat - nu Euphr. Beernaertstr. - de Werfstr. - nu H. Serruysl. - de Aartshertoginnesstr. en de Keizerskaai - nu Vindictevelaan - samen met een groot pakhuis dat op de Werfstr. uitgaf. Andere kleinere ambachtelijke bedrijven zouden weldra achter de huizen van de noordelijke wijk van de nieuwe stad oprijzen.

Strict geplande urbanisatie en bewust milieubeheer hadden ten dele de plaats moeten ruimen voor bouwpromotie en industrialisatieprojecten met alle gevolgen van dien.

Aangestoken door de Industriële Revolutie, die in Engeland ontstaan was en op het West-Europees continent tot ontwikkeling kwam nam Frankrijk, vooral tijdens de Napoleontische periode, een reeks voorzorgsmaatregelen i.v.m. de inplanting van nieuwe industriële bedrijven om de bevolking van hinderlijke geuren te vrijwaren.

Hiermede werd ten dele de basis gelegd van een nieuwe wetgeving inzake milieubeheer die niet langer uitging van lokale instanties maar wel van de nationale overheid. Vermits België in 1795 bij Frankrijk werd geannexeerd waren deze wetten ook in ons land van kracht.

Van uit het paleis van Fontainebleau vaardigde Napoleon I op 15 oktober 1810 een keizerlijk decreet uit "relatif aux manufactures et ateliers, qui répandent une odeur insalubre ou incommode".

Hinderlijke bedrijven werden in drie categorieën ingedeeld. In de eerste groep werden deze ondergebracht, die omwille van reukhinder niet in de nabijheid van woonagglomeraties mochten ingericht worden. Dit was o.m. het geval met varkenskwekerijen, slachthuizen, lijmfabrieken, leder-, karton-, verf- en vernisfabrieken, opslagplaatsen van voden. Bouwvergunningen voor deze instellingen werden alleen na grondig onderzoek door de centrale overheid verleend. Tot de tweede groep hoorden bedrijven die wel

bij woonkernen mochten gebouwd worden voor zover zij de buurt niet te veel reukhinder bezorgden, bv. jeneverstokerijen, kaarsen- en tabaksfabrieken, zijdespinnerijen, metaalsmelterijen en... koeistallen. Bouwvergunningen werden voor deze afgeleverd door de prefect van het departement. In de derde groep werden de bedrijven samengebracht die in woongebieden konden neergezet worden maar onder politietoezicht bleven, bv. brouwerijen en zeepfabrieken. Tot de bouw van deze kon worden overgegaan na Kommer- en baatonderzoek en met toelating van de burgemeester. Een aanvullend decreet verscheen op 22 november 1811 waarbij visoliefabrieken in de eerste groep terecht kwamen en zoutrafinaderijen, kaasopslagplaatsen in de derde groep gerangschikt werden.

Deze wetgeving bleef van kracht ook tijdens het Hollands Bewind. Zo kreeg André VAN ISEGHEM in 1815 de toelating om zijn kaarsenfabriek uit de Kerremelkstraat - nu Christinastraat - over te brengen naar de Oostkant van de St. Thomasstraat - nu Kapellestraat. Hier had Adrien CORNELIS tot 1803 reeds een kaarsenfabriek uitgbaat, waar voorheen een kopersmelterij had gestaan.

Casimir VALCKE mocht in 1819 zijn kaarsenfabriek oprichten achteraan in de tuin van zijn huis op de Oostzijde van de St. Jorisstraat, aan de boord van de stadsgracht, naast de reeds bestaande kaarsenfabriek van de We BELPAIRE.

MAC LAGAN en JANSSENS konden het klaarspelen om in 1822 tijdelijk een lijmfabriek op te zetten op het Oude Mijnplein.

MAC LAGAN bewam echter niet in 1818 de vergunning om in de vervallen suikerraffinaderij aan de St. Jozefstraat een visoliebedrijf onder te brengen. Evenmin mochten DE BARSÉE in 1818 en RYCKAERT in 1822 een kaarsenfabriek opzetten, de eerste in de Kattestraat - nu Vlaanderenstraat - de tweede in de Lijnbaanstraat. Toentertijd hield men blijkbaar rekening met de negatieve adviezen van omwonenden.

Milieuproblemen en milieubeheer kenden aldus binnen onze stad in de periode 1775-1825 een merkwaardige tweevoudige evolutie :

- de tussenkomst van het Centraalbestuur in het zoeken naar oplossingen ter bescherming van de bevolking wordt een dominant gegeven,
- nieuwe problemen duiken op, vooral reukhinder, veroorzaakt door een toenemende industrialisatie.

Het overzicht van de milieuproblematiek die Oostende beroerde tussen 1775 en 1825 maakt slechts een zeer lokale en in de tijd zeer beperkte weergave uit van een reeks problemen die overal en altijd hebben bestaan en zullen bestaan.

Een prangende vraag blijft het nu in 1987 gesteld. In hoeverre zijn individuen en collectiviteiten in een overgeürbaniseerde en overgeïndustrialiseerde wereld bereid om een deel van hun vermeende welvaart op te offeren aan echt welzijn.

FOTOBLOEDZIJDEN

Fotobladziden van reeds verschenen Platennummers zijn te koop in onze Museumshop aan de prijs van 5 Fr !!

JAN DE CLERCK, KUNSTSCHILDER (2)

door Norbert HOSTYN

1902 - 1904

Nog steeds voornamelijk impressionistische standslandschapjes : Brugge, Nieuwpoort, Spa... en verder marines en portretten. Te vermelden zijn het portret van César DE COCK (1902) en dat van Constant DE CLERCK (1903).

Verder zijn er ook nog enkele schilderijen die zeer experimenteel aandoen, en erg verwarrend werken binnen de optiek van zijn overige productie uit die jaren. Het betreft een klein aantal schilderijen die stuk voor stuk als zeer revolutionair zouden kunnen beschouwd worden : "De handwreef (1902 gedateerd)", "De Sluierdansen (1903 gedateerd)", "De zee ingestoken" en "Hoofd van een oude vissersvrouw" (beide 1904 gedateerd). Het opvallende aan die werken is dat ze, bij mijn weten, niet terug te vinden zijn in de beschikbare literatuur uit de jaren 1902-1904 (catalogi, kritieken, brieven...). Een eerste reden toch tot een zekere argwaan betreffende hun data.

"De Handwreef" of ook nog genoemd "Ce que je sens quand je ne vois pas", is een abstraherende compositie waarin met enige moeite een gelaat en vingers te zien zijn. Een soort kleur-impressie van een hand die over het gelaat met gesloten ogen glijdt...

Ook Karel JONCKHEERE had daar zo zijn idee over. Met enige moeite kon JONCKHEERE in het schilderij een "uitgestreken aangezicht" herkennen : "Als ik mijn hand van mijn voorhoofd langzaam laat zakken over de bulten en holten van mijn facie, dan voelt die hand kleuren. Nu bleek begin 1900 een Oostenrijker dit reeds te hebben beweerd en geïllustreerd. Jan vertelde koelbloedig dat hij de uitvinder was. Niemand sprak hem tegen behalve vader Constant, die beweerde dat Jan niet over zijn gezicht had gestreken maar over iets anders (1). "De Handwreef" behoorde destijds toe aan W.A. BARRETT.

"De Sluierdansen", een werk vol dynamiek; opwaaiende sluiers op elkaar, als het ware diverse poses over elkaar heen weergegeven.

"De zee ingestoken" en "Oude vissersvrouw", opgebouwd uit kleine driehoekjes, die naar een soort kristallijne vorm lijken over te gaan. Twee werkjes met sterk experimenteel karakter... maar 1904 ???

Gedocumenteerde werken uit de jaren 1902-1904 zijn verder twee pastels "Morgeneffect" destijds in de verzameling Paul DE KEYSER te Gent (1902), de olieverven "Brandende zon" en "Aan het strand" (1902; resp. eertijds verzameling JOURDAN te Parijs en GUFFENS te Oostende), "Pauvre Taudis" (1903, eertijds verz. JOURDAN te Parijs), en de marine "Akelige valavond" (1904) met een zuivere SPILLIAERT esthetiek.

1905

Jan DE CLERCK schenkt een potloodtekening aan het museum van Oostende. Het stelt het portret van kunstschilder Xavier DE COCK (1818-1896) voor. Deze tekening (57 x 44 cm) werd vernield in de Stadhuisbrand van mei 1940.

In juli hield Jan DE CLERCK een eenmanstentoonstelling in de hall van het "Grand Hôtel Fontaine", waar tamelijk regelmatig dergelijke kleine bescheiden kunstmanifestaties op touw werden gezet. Het hotel, dat opende in 1850, was trouwens gekend om haar eigen permanente kunstverzameling.

Uit een bericht dat bij die gelegenheid verscheen in "L'Echo d'Ostende", weten we de titels van een tiental tentoongestelde werken (2) : "Nabij Zwevezele", "Zonnig Straatje", "Bij Frans Knuuste" - vissersinterieur", "Nabij Laroche", "Côté Melreux", "Storm op zee", "Dromerij vrouwenhoofd" (pastel), "Kunst en ellende", "Steegje", "Winter nabij Torhout", "Visserskaai te Oostende" en "Hoekje te Brugge".

LAFAYE oordeelde positief over Jan DE CLERCK's tentoonstelling : "L'artiste a donc en mains la divination de son art, et le goût dans le choix de ses sujets. Ça et là quelques endroits retouchés, mais je ne peux que féliciter M. Jean De Clerck, et bon courage, dans une carrière la plus belle de toutes".

Bij het overlopen van de titels der werkjes die Jan DE CLERCK toonde, valt vooral de grote diversiteit qua inspiratie op : landschappen, marines, slopjes, genre, stadsgezichten en interieurs. Meteen kennen we ook de namen der landstreken waar DE CLERCK zijn inspiratie ging zoeken.

Over de "Storm op zee" berichtte LAFAYE nog dat het een gedurfd werk was met die zware, electrisch geladen wolkenhemel, opengescheurd door een bliksemschicht.

Wellicht geen experimentele werken in deze tentoonstelling : de criticus van "L'Echo d'Ostende" zou dat zéker opgemerkt hebben. Een argument te meer voor onze voorzichtige vraagtekens bij de datering van enkele zogezegd vroege, ongewoon gedurfde DE CLERCK's.

In juni-juli 1905 stelde Jan DE CLERCK ook tentoon in de feestzaal van de "Cercle Littéraire". De opening had plaats op dinsdag 20 juni en er was o.m. een speech van Henri PERMEKE (3). Dit "Salon Ostendais" was een groepstentoonstelling waarin naast DE CLERCK ook Henri & Constant PERMEKE, Emile BULCKE, Vital KEULLER, Emile SPILLIAERT, Félix BUELENS en Maurice DESFORGES exposeerden. DE CLERCK was vertegenwoordigd met een "Fond de l'Impasse" die in "Le Carillon" volgende kritiek kreeg : "Le Fond de l'Impasse de M. Jean De Clerck a des couleurs peu naturelles, outrées. Etudions, observons, ne nous laissons pas égarer par des perceptions inexactes et nous arriverons" (4). Een kritiek die elke poging tot vernieuwen in de kiem wilde smoren...

1906

Enkele gekende werken uit 1906 :

- "Vissersweduwe", anno 1925 door Jan DE CLERCK geschonken ten voordele van de "Foyer des Invalides Tuberculeux".
- "Microbisme", een werkje vol fantantische, bijna ensoriaanse figuren. DE CLERCK zou het in 1906 al te Wien verkocht hebben.
- "Boten te Nieuwpoort".
- "Achter de schermen te Londen".
- "Ter rust" (eertijds verzameling VAN POTTELSBERGHE). Een stil havenhoekje met enkele vissersbootjes, uitgevoerd in DE CLERCK's

typische streepjestechniek, die als een soort "atmosferisch gordijn" over de voorstelling hangt. In het Huldeboek Jan DE CLERCK uit 1928 schreef M. DE PRAETERE als volgt erover : "Alles is kleurenspeel, alles is licht en zon, geen rustig vlekje op het doek, één jubelende tinteling van watergroen en hemelsblauw, purperend avondrood en goudgerande zonnevlekjes. Streelingen van glanzend rose en schroeïng van gloeiend rood. Groote indruk; rust".

1907

In het voorjaar hield Jan DE CLERCK een individuele tentoonstelling in het luxueuze "Hôtel Splendid" op de Zeedijk.

In die tijd kwamen uit Spanje blijken van officiële waardering voor DE CLERCK's schilderkunst : het schilderij "Steegje te Oostende" werd met een gouden eremedaille bekroond in een Madri-leens salon (5).

Had DE CLERCK in dit genre, inpressionistische stemmingsschilderijtjes, blijven doorwerken, dan was zijn inkomen en roem verzekerd geweest. Voor dergelijke probleemloze kunst bestonden er inderdaad wel afzetmogelijkheden. Maar tegelijk had het een verraad betekend tegenover zijn eigen artistieke idealen. Toch bezorgde DE CLERCK's kunst hem enige inkomens. Zo weten we dat hij begin 1908 een "Steegje te Brugge" verkocht aan de familie A.G. te Oostende, een "Liefdadigheid" aan de Brugse familie VAN BECELAERE en een "Sous-bois te Wimbledon" aan de familie P.V.I. te Oostende (2).

(vervolgt)

(1) Karel JONCKHEERE, op. cit.

(2) Pierre LAFAYE, Peintures et pastels, in L'Echo d'Ostende, 11 juli 1905.

(3) Le Carillon, 22 juni 1905

(4) Le Carillon, 1-2 juli 1905.

(5) L'Echo d'Ostende, 18 februari 1907.

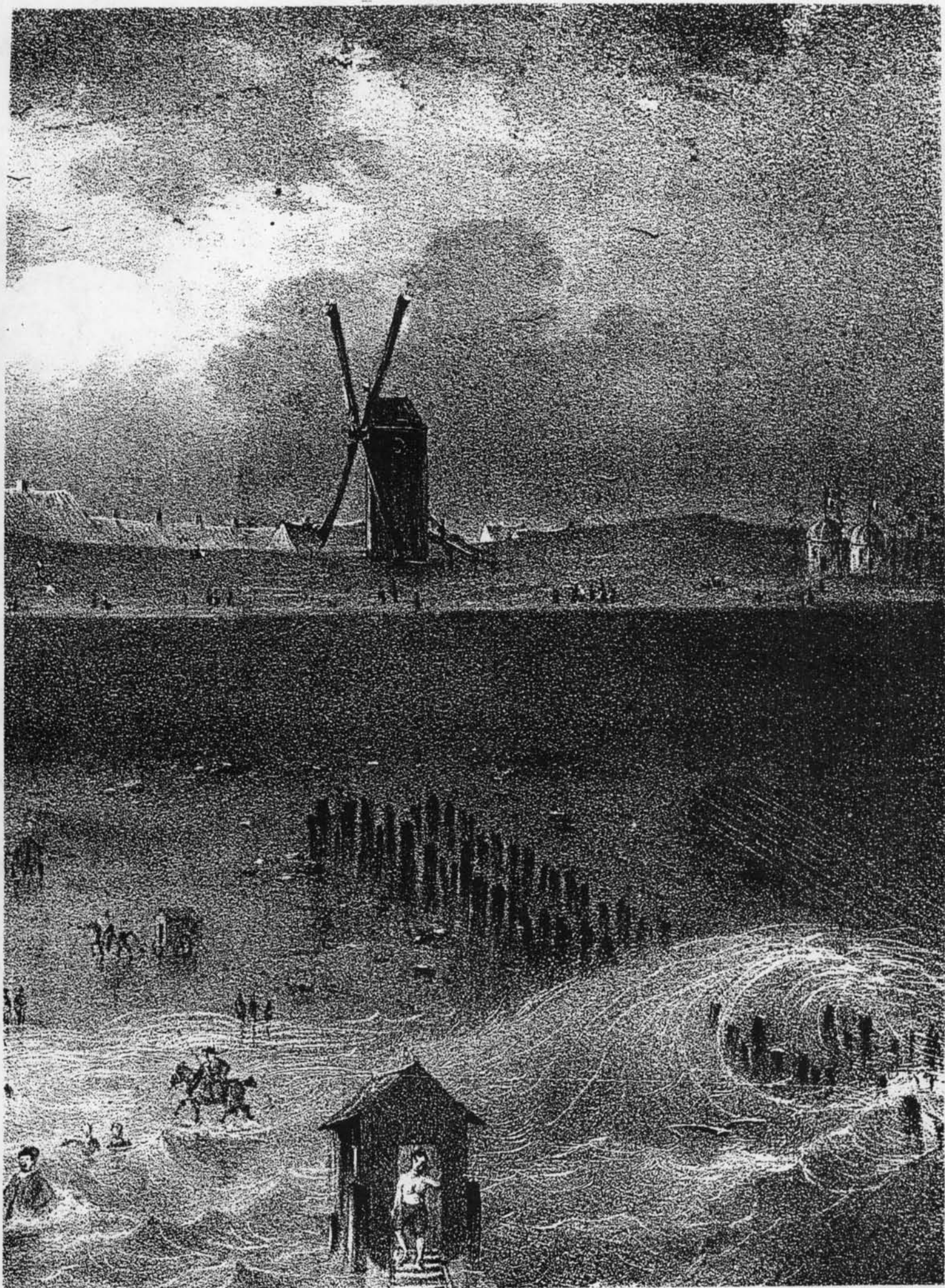
(6) idem.

We komen nog éénmaal terug op het Pavillon des Bains (zie laatste bladzijde van het januarinummer).

Thans tonen we u een vergroting van het rechterdeel van de litho VUE DE LA VILLE ET BAINS D'OSTENDE van ROTTIGNI/BORREMANS/DAEMS, één der zeldzaamste litho's van Oostende trouwens, getekend in augustus 1834.

Uiterst rechts herkent u het "Pavillon des Bains".

N.H.

ENSOR IN AMSTERDAM

door Freddy DUFAIT

Ter gelegenheid van het Ensor-jaar 1985 heeft de directie van het Casino-Kursaal te Oostende aan Belgische kunstenaars gevraagd één of meerdere werken te creëren als hulde aan James Ensor. Door een twintigtal kunstenaars werd op eigen manier en naar eigen visie een huldewerk gemaakt. Een selectie van deze werken werd van 16 juni tot en met 6 augustus 1985 tentoongesteld in het Vlaams Cultureel Centrum "De Brakke Grond" te Amsterdam.

Bij ons bezoek aldaar hadden wij een interessant gesprek met een Belgisch vertegenwoordiger, de hr. Hugo RAU, die ons enkele gegevens bezorgde over "Ensor in Nederland". Op zijn vraag publiceren wij graag hier enkele van zijn gegevens, die wellicht nieuwe perspectieven kunnen openen in een verder onderzoek over dit onderwerp.

Op 7 april 1940 verscheen in het Algemeen Handelsblad te Amsterdam een uitvoerig artikel ter gelegenheid van de 80ste verjaardag van James Sidney Ensor. De krant vond het feit belangrijk genoeg om er een medewerker voor naar de Vlaanderenstraat in Oostende te sturen. Ensor sprak over zijn bezoek aan Rotterdam, naar aanleiding van de tentoonstelling in de Rotterdamse Kunstkring, waar niet minder dan 79 werken van hem te zien waren. Was hij daarvoor nooit in Nederland ?

"Ja," antwoordt Ensor, "ja-zeker, dat was in, laat eens zien.... in '83, toen was ik in Amsterdam ! Met de kunstschilder VOGELS en nog één kunstbroeder uit Brussel (1) trokken wij naar Amsterdam om de "Marissen" te zien. Die werden toen reeds algemeen beschouwd als zeer belangrijke vertegenwoordigers van de Haagse school".

Uit het gesprek bleek, dat Ensor weliswaar niet blind was voor de sombere kanten van Amsterdam, de eigen sfeer, de eigen bedelaars, de Amsterdamse herbergen en de oud-vaderlandse drank...

Ensor heeft er ook getekend ! Zulks blijkt uit een reeks schetsboekjes, die bewaard worden in het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen en waarin 33 tekeningen vermeld staan als "Voyage en Hollande".

Hij tekende op het Rembrandtplein een 17de eeuwse halsgevel van een huis waar blijkens het opschrift stoelen en tafels werden verkocht, palend aan het "Café des Pays Bas". Onderaan schrijft hij : "Place Rembrandt Amsterdam".

Ensor trok met zijn schetsboekje ook naar Artis, waar afbeeldingen ontstonden van tropische vogels, een schildpad, een reptiel, een neushoorn, apen en insekten.

Hij stak ook over het Y en in de omgeving van Purmerend maakte hij een tekening van twee windmolens en enkele zeilbootjes. Hij keerde terug over Zeeland en Veere heeft op hem een onvergetelijke indruk gemaakt.

De eerste tentoonstelling in Nederland van zijn werken werd geopend in 1895 in Den Haag door de Haagsche Kunstkring, in de Akademie van Beeldende Kunst, waar Ensor tijdens de groepstentoonstelling vertegenwoordigd was met een zestal schilderijen.

Verder kwam hij er bekend in :

- 1899 : door Nederlandse kunstpublicaties
 1910 : tentoonstelling in Rotterdamse Kunstkring
 1911 : Ensorartikel in Elseviers Maandschrift door A.J.J. DELEN
 (Amsterdam)
 1913 en 1914 : tentoonstelling in Den Haag
 1916-1917 : deelnemer aan groepstentoonstelling in Stedelijk
 Museum te Amsterdam over Belgische Kunst
 1924 : studie door Frans HELLENS in de Nieuwe Kunst (Amsterdam)
 1928 : Karel VAN DE WOESTYNE over Ensor in Elseviers Maandschrift,
 gevolgd door expositie van Ensorgrafiek in :
 - Scheltema en Holkema's Boekhandel
 - Galerie Van Wisselingh op het Amsterdamse Rokin
 - Pulchri Studio in Den Haag
 Het Stedelijk Museum te Amsterdam organiseerde een door
 de critici ondergewaardeerde expositie
 1930 : 41 Ensors in Kunsthandel Huinck en Scherion te Amsterdam
 1931 : - Stedelijk Museum en Galerie Van Wisseling te Amsterdam
 - Pulchri Studio in Den Haag
 1936 : - Gemeentemuseum in Den Haag
 - Museum Boymans in Rotterdam
 - Stedelijk Museum in Amsterdam
 1937 : Van Abbemuseum te Eindhoven
 1939 : verslag over de grote Ensorexpositie in Parijs in Algemeen
 Dagblad en De Telegraaf. In diezelfde bladen werd ook
 uitvoerig gehandeld over Ensor ter gelegenheid van zijn
 80ste verjaardag in 1940
 1942 : verzonden bericht over "James Ensor overleden" en logen-
 straffing ervan in een aantal Nederlandse kranten
 Na de oorlog : overzichtstentoonstellingen, vooral op initiatief
 van het Stedelijk Museum en het Haagse Gemeentemu-
 seum
 1949 : alle Nederlandse kranten melden het overlijden van Ensor
 1961, 1975, 1976, 1984 : exposities in Rotterdam
 1952 : Delft
 1960 : Laren
 1961 en 1962 : in Otterlo in het Rijksmuseum Kröller-Muller
 1966 : Utrecht

Vandaag kunnen wij zeggen dat het werk van Ensor goed vertegen-
 woordigd is in een aantal Nederlandse musea.

Hebben Nederlandse kunstenaars invloed gehad op het werk van
 Ensor ?

Een sterke invloed heeft Ensor wel ondergaan van REMBRANDT.
 Ook Frans HALS trok zijn belangstelling. Hij kende goed het
 werk van VAN GOGH.

Zijn invloed op Nederlandse kunstenaars is evenmin talrijk te
 noemen. Flor VESTER, die ook studeerde aan de Academie te Brussel
 heeft met Ensor deelgenomen aan een expositie en kwam onder
 de indruk van de figuur van Ensor. Groot was echter de invloed
 op Jan TOOROP, eveneens een oud-student van de Brusselse Academie,
 die vaak de artistieke nazaat van de meester wordt genoemd.

Nu nog blijft de magische kracht van Ensor nawerken in de wereld
 van kunst en letteren.

Het is opvallend, dat het werk van Ensor op de Amsterdamse kunst-
 veilingen al sedert een halve eeuw wordt beschouwd als een rende-
 rende investering.

Aan de plaats die Ensor heeft ingenomen in het Nederlandse museumbezit, aan zijn Nederlandse contacten en zijn invloed, werd volgens de hr. Hugo RAU, nog te weinig aandacht besteed. Samen met hem hopen wij dat er een doorbraak mag komen naar een grotere bekendmaking van die grote meester, die België kende en toch onopmerzaam een culturele uitwisseling en samenwerking stelde tussen Noord en Zuid.

(1) Nota van de red. :

Hubert BELLIS, stilleven schilder

VOGELS, ENSOR en BELLIS tekenden er het "Gulden Boek" van het Rijksmuseum (nog steeds bewaard !)

Even voorstellen : het "Vlaams Centrum voor Genealogie en Heraldiek" (Handzame)

door Emiel SMISSAERT

Ken uw streek. Ken West-Vlaanderen... Of toch zoveel als mogelijk is. Eén der studievelden die ons, Plate-leden, bekommert en nauw aan het hart ligt, of toch zou moeten liggen, is de familie- en stamboomkunde. Daar houdt de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde (VVF), onze zustervereniging, zich toch mee bezig, hoor ik je grommen. Ja, ja, maar er bestaat óók een "Vlaams Centrum voor Genealogie en Heraldiek" ! Een hele mond vol. En wat voor instelling, wellicht nog nooit van gehoord, is dat nu weer ?

Kort omschreven, het is een ontmoetings- en dokumentatiecentrum waar eenieder die belangstelling heeft voor familiekunde terecht kan en het werd niet zo lang geleden, in 1978, onder impuls van de zeer verdienstelijke, wijlen Michiel MISPELON opgericht. Thans huist het voornoemde Centrum in een deel van de prachtig gerestaureerde pastorie van Handzame, bij Kortemark in het hartje van West-Vlaanderen, meer bepaald in de Kronevoordestraat 2a (tel. 051/56.74.79). De openingsuren werden vastgesteld van 9 tot 12 en van 13 tot 17 uur, van maandag tot en met vrijdag (niet op zaterdag of zondag). Wie geen lid wenst te worden van dit Centrum (jaarlijkse bijdrage : 500 ₣, leden van een genealogische of heemkundige vereniging betalen 300 ₣), kan er toch terecht in de grote leeszaal om het archief en de bibliotheek te raadplegen tegen een vergoeding van 50 ₣ per bezoek. Ja, spijtig maar het loont... en koken kost geld, nietwaar ? Vergeet niet, het betreft hier geen officiële instelling maar een V.Z.W.

Wat heeft dat Centum ons te bieden ? Welke "service" wordt geboden ? In de ruim voorziene, hooggespecialiseerde bibliotheek zijn werken beschikbaar over genealogie, heraldiek, geschiedenis, inventarissen, bibliografieën, tijdschriften alsmede boeken en artikels over "uitwijkingen" naar Nederland, Duitsland, U.S.A., Canada, Frans-Vlaanderen, enz. Hierbij komt dat zij beschikt over een zeer rijke verzameling "Bronnen voor familiekunde", waarbij wij beklemtonen dat er, benevens een schaduwarchief (op microfiche) van de parochieregisters bewaard in de rijksarchieven, volkstellingen (17de-18de-19de eeuw), poortersboeken,

staten van goed, penningkohieren (16de eeuw), bidprentjes, rouwbrieven en grafschriften voor raadpleging in aanmerking komen. Tja héél wat, hé. En nog een aantal praktische hulpmiddelen werden voor de bezoekers samengesteld. Lees maar :

- Indices/Tafels : vele oude publikaties werden voor u, lezer(es), op het Centrum op familie- en plaatsnamen "geklapperd".
- Een vraag-antwoord kaartenstelsel, bijgewerkt tot en met 1985, waarin alfabetisch op familienaam alle gepubliceerde vragen en antwoorden zijn opgenomen. Daartoe worden gereputeerde tijdschriften doorsnuffeld en ontsloten. Wij zetten even op een rijtje periodieken als : "Vlaamse Stam", "Le Parchemin", "L'Intermédiaire", "Gens nostra", "De Nederlandsche Leeuw", "Nord Généalogie". Dit depouillement is zeer nuttig, stellig voor de beginneling, om te kunnen nagaan of reeds iemand zoekt/zocht naar een bepaalde familie, om te kunnen in contact treden met deze persoon en om, last but not least, bruikbare genealogische of heraldische gegevens pogen terug te vinden. Er bestaat eveneens een "genealogisch repertorium" waarin men, alfabetisch gerangschikt, alle familienamen kan terugvinden waarover documentatie in het Centrum te vinden is.

Hoed af, pet af voor die noeste werkers ! Al bij al, bij wijze van conclusie : er is daar al heel wat bijeengegaard en bruikbaar gemaakt voor de liefhebbers van familiegeschiedenis en heraldiek. En wil ook jij, misschien bij gelegenheid, je wat meer op de hoogte stellen of dieper boren en speuren naar de wortels van uw herkomst - ja, waarom niet ? - twijfel dan niet al te lang, neen, doe gerust beroep op dit nieuwe studiecentrum. Immers, wij mogen ons gelukkig prijzen dat zo'n juweeltje bestaat, vinden jullie niet ?

Ken uw streek. Ken West-Vlaanderen. Uw West-Vlaanderen. Toch een interessante en waardevolle provincie waarin wij leven, mij dunkt.

KEN UW STAD - "HET KAROLINENHOF"

naamloze tekst uit ons archief naar gegevens
van Daniël FARAZYN

De geschiedenis van dit Kasteel, dat aan Mej. J. DE GRAEVE toebehoorde, is in den beginne nauw verbonden met het kortstondig bestaan van een Hotel en een Maatschappij, die beide de zelfde naam droegen : "OSTEND PALACE HOTEL".

Het hotel werd in 1897/1898 gebouwd op de hoek van de Koninginne-
laan en de Astridlaan. Op 3 mei 1898 werd de N.V. gesticht.
Mej. DE GRAEVE bracht in de maatschappij liefst 10 villa's en
2 kastelen in (met o.a. het KAROLINENHOF) en het hotel in opbouw.

Tegen de hoogbouw van het hotel kwam er verzet, evengoed vanwege
de Koning als vanwege de Stad. Daarenboven stapelden de financiële
moeilijkheden zich derwijze op, dat de maatschappij failliet
werd verklaard. In april 1899 kocht de Stad, bij liquidatie
van de N.V., het KAROLINENHOF op voor 88.400 fr. Het gebouw zelf
werd vanaf de maand augustus 1899 als Politie Commissariaat van
de 2de Divisie gebruikt en dit tot 1903, wanneer het Commissa-
riaat verhuisde naar een gebouw ten zuiden van het Atheneum op
de Rogierlaan.

Het terrein van het Karolinenhof werd met aanpalende gronden uit de Velodromstraat en de Maria-Theresiastraat vanaf de winter 1899/1900 gebruikt om er de badkarren te stellen. Ook de wagens van de Vuilnis en de Ruimdienst werden er geplaatst en gekuist tot groot ongenoegen van de omwonenden.

Eerst begin 1905 verhuisden deze diensten naar de Frère Orbanstraat. De enkele kanonnen van de Burgerwacht kregen er in het jaar 1900 ook nog een plaatsje. Zelfs de politiehonden werden hier tot in 1908 ondergebracht.

Na de Eerste Wereldoorlog en dan in 1921/1922 werd het Karolinenhof tot Wezenhuis heringericht. Het oorspronkelijk kasteel is nu een clubhuis voor de jeugd geworden ("Da van uus").

Iconografie

A. VAN CAILLIE, Oud Oostende in beeld - 1, Nr 69

A. VAN CAILLIE, Oud Oostende in beeld - 2, Nr 44

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN TE OOSTENDE

door Norbert HOSTYN

XL - HET MONTGOMERY-GEDENKTEKEN (1948 - VISSERSKAAI)

"Dit zuiltje..." zo begint het opschrift op het Montgomery-gedenkteken op de Visserskaai, nabij het Montgomerydok.

"Dit zuiltje"... Inderdaad, één van de naar concept meest trieste monumenten op Oostends grondgebied : een lage, gewelfde cirkelvormige steen, daarop een mini-obelisk, het geheel amper een goeie meter hoog. U raadt het al, beste lezers : een gedroomd p... & k...-paaltje voor onze viervoetige vrienden. Ja, een luxeuitvoering met historisch tintje !

*

* *

Op 3 april 1948 bracht Oostende een grootse hulde aan MONTGOMERY, een van de grote helden uit het geallieerde kamp tijdens W.O. II, die nauw betrokken was met de landing op Normandië, de bevrijding van ons land en meer speciaal van onze stad op 8 september 1944. Het ligt hier uiteraard niet in de bedoeling de triomfantelijke carrière van "Monty" te herschrijven (1).

De Oostendse hulde was werkelijk royaal, en bracht een onwaarschijnlijk groot aantal mensen op de been (zie fotobladzijde) : ontvangst ten stadhuize, het ereburgerschap van de stad, een geschenk (een schrijn versierd met drijfwerk met Oostendse motieven, waarin de oorkonde van het ereburgerschap), het onthullen van het Montgomerymonument op de Visserskaai, uitvoering van een cantate "Homage to our liberators" (tekst MAES; muziek BOEHME), dit alles gelardeerd met de nodige speeches.

*

* *

In bronzen letters lezen we volgend opschrift op het monumentje :

Montgomery-Gedenkteken

"Monty" en schepen Vroome bewonderen het gedenkteken

Uitvoering van een gelegheidsconcert op het Vissersplein. Let ook op de verdwenen huizenblok tussen Bonenstraat en Cadzandstraat !

(Foto's: S.A.o.)

DIT ZUILTJE WERD OPGERICHT TER
HERINNERING AAN DE EERSTE LANDINGS-
SCHEPEN DIE OP 25-9-44 IN DIT DOK MANSCHAPPEN
EN MATERIEEL ONTSCHIEPTEN TER BEVRIJDING VAN ONS LAND
DIT DOK WERD OP 3 APRIL 1948 HERDOOPT IN
"MONTGOMERY-DOK"

*
* * *

Toen "Monty" op maandag 12.07.1954 nog eens te Oostende was ging hij "zijn" gedenksteen inspecteren (2).

Gelukkig stond die er nog want in de zestiger jaren werd zijn gedenksteen discreet weggenomen. Totaal vervuild, besmeurd, en met ontbrekende letters was het eerder een ont-siering van de Visserskaai dan een historisch-decoratief element.

Het leefde een verborgen leven op de terreinen van de Stedelijke Werkhuizen.

Nadat "De Zeewacht" het verdwenen Montgomery-monument gebruikte als motief voor de jaarlijkse "aprilvis" in de krant, werd het monument opgeknapt en teruggeplaatst, dit alles onder impuls van Schepen DANIELS, de man die nog méér Oostendse monumenten heeft weten te herwaarderen.

Iconografie

Fotoreportages door Foto Michael en Foto Luc

-
- (1) Zie ondermeer : Bericht van de Tweede Wereldoorlog, Amsterdam, 1970 (meerdere delen).
(2) De Zeewacht, 16.07.1954

Zie ook : Het Nieuwsblad (blz. met streeknieuws) van 4, 5 of 6 feb 1985.

§ § § § § § § § § § § § § § §

XLI - HERDENKINGSPLAKET CONSTANT PERMEKE (1984 - LANGESTRAAT 116)

Het lijkt ons totaal overbodig onze lezers hier nog eens de figuur van Constant PERMEKE, kunstschilder-beeldhouwer, voor te stellen. Recent was er de grote retrospectieve in het PMMK, de film van H. STORCK & P. CONRAD, die ook op TV te zien was, er zijn de oudere en meer recente kunstboeken en artikels aan hem gewijd...

Constant PERMEKE, zoon van kunstschilder Henri PERMEKE (1), woonde te Oostende op diverse adressen. Voor zover na te gaan ziet het lijstje er als volgt uit :

- 1892 - 1912 : Alfons Pierslaan 59 (bij zijn ouders)
1912 : Fortstraat (Vuurtorenwijk)
1919 : Fortstraat
1921 : Langestraat 116
1925 : Zeedijk
1925 - 1928 : Brusselstraat 5

Op initiatief van de Rotary Oostende werd op Zaterdag 9 juni 1984 een bronzen plaket onthuld aan de gevel van het woonhuis Langestraat 116 (schuin over de Anglikaanse Kerk).

Er was een gelegenheidstoespraak van Willy VAN DEN BUSSCHE, conservator van het Permekemuseum/Jabbeke. Hij zei dat het met de onthulling van dit plaket de bedoeling was een soort "startschot" te geven voor het Permekejaar 1986 (100ste geboortejaar van de kunstenaar).

Ontwerper van het plaket was Willy BOSSCHEM, Directeur van de Oostendse Kunstacademie. Hubert MINNEBO was verantwoordelijk voor het gieten.

Iconografie

- Actualiteitsfoto's van J.J. SOENEN (bewaard in het Stadsarchief Oostende)
- De Zeewacht, 15.06.1984, p. 4.

(1) Zie "De Plate" 1981/113-115, 144-146 & 190-193.

OUDE KAARTEN EN PLATTEGRONDEN

In een tweetalige editie geeft de vereniging "Archief- en Bibliotheekwezen in België" (Ruisbroekstraat 2-6, 1000 Brussel) volgend boekwerk uit : "Oude kaarten en plattegronden, bronnen voor de historische geografie van de Zuidelijke Nederlanden (16de-18de eeuw) = Cartes et plans anciens, sources pour la géographie historique des Pays-Bas méridionaux (16e-18e siècle)".

Werd uitgegeven als extra-boek, nummer 31. Aankoopprijs niet bekend.

Emiel SMISSAERT

AANKONDIGING IN HET TIJDSCHRIFT "DE PLATE" VAN TE VERSCHIJNEN PUBLICATIES

De Heemkring De Plate biedt zijn leden de mogelijkheid te verschijnen publicaties aan te kondigen in het tijdschrift.

Deze aankondiging moet aan de volgende voorwaarden voldoen :

- niet groter dan DIN formaat.
- het drukken op elke aankondiging van de tekst "Bijlage De Plate nr..., maand, jaar".
- het onderwerp moet betrekking hebben op Oostende, de kuststreek of West-Vlaanderen.

Bovendien moet de aanvrager bereid zijn :

- een vast te stellen deel van de verzendingskosten te betalen.
- een voldoende aantal exemplaren (in principe 500 ex.) van de aankondiging zelf te leveren.

Een aanvraag tot aankondiging kan, schriftelijk of telefonisch, gericht worden aan een lid van de raad van beheer.

De raad van beheer

INSTRUMENTALISTEN IN HET KURSAALORKEST VÓÓR 1914 (deel 4 en slot)

door Ann CASIER

1. Klarinettist MICHIELS, J.

J. MICHIELS was slechts één jaar klarinetsolo aan het Kursaalorkest van Oostende. Hij was de klarinet-solist van de koning (1).

2. Hoboïst DEJEAN

In 1881 werd DEJEAN (sr.) eerste hoboïst van het Kursaalorkest. Hij bezat een buitengewoon interpretatievermogen, een delicaat gevoel en een vlekkeloze techniek. Hij werd tot de beste hoboïsten van het land gerekend (2). In 1901 ging hij met vervroegd pensioen en werd opgevolgd door zijn zoon (3).

3. Trombonist MOUQUÉ Louis

De Oostendse trombonist MOUQUÉ, leraar aan de Oostendse muziekacademie, is hier het vermelden waard wegens zijn langdurige medewerking aan het Kursaalorkest. Hij was er eerste trombonist van 1872 tot en met 1909.

4. Hoornist HEYLBROECK Charles

Bij zijn aanwerving in 1896 was deze jonge HEYLBROECK een echte revelatie (4). Zijn talenten werden ook in het buitenland geapprecieerd, want na de optredens van het Kursaalorkest in Engeland, kreeg hij een aanbieding van Queens Hall (5). Als professor van het Gentse muziekconservatorium en solist op de concerten aldaar, voerde hij ook werk uit van de Gentenaar HERBERIGS (6).

5. Harpiste EISSLER Clara

Clara EISSLER, afkomstig uit een zeer muzikale familie, was tussen 1885 en 1887 eerste harpiste in het Kursaalorkest. In haar concertstudie voor harp van J. THOMAS was ze "zeer aantrekkelijk voor oog en oor". Ze had toen in 1886 nog geen eerste prijs behaald aan het Parijse conservatorium, doch gezien haar jonge leeftijd was dat niet zo verwonderlijk (7).

6. Harpiste STROOBANTS Marguerite

Marguerite STROOBANTS was eerste Kursaalharpiste tussen 1899 en 1908. In 1891 was ze reeds aan het Kursaal verbonden. Ze maakte een briljant debuut. Geboren te Parijs uit Belgische ouders behaalde ze op 14-jarige leeftijd haar eerste prijs aan het Parijse conservatorium bij de Belg HASSELMANS (8). Ze gaf een aantal concerten samen met de fluitist A. STRAUWEN, waarbij ze soms het concerto voor harp en fluit van MOZART uitvoerden. Enkele werken die zij naar voor bracht waren : het (muzikaal relatieve) harpconcerto van OBERTHÜR, een fantasie voor harpsolo van C. SAINT-SAENS, het "Choral avec variations" van CH. M. WIDOR en Passepied van PERILHOU, een concertstuk voor harp van G. PIERNÉ en een dito concertstuk van H. BÜSSER (9). Ze voerde een paar maal de legende voor harp van F. THOMÉ uit : een stuk goede muziek zeldzaam in het harpreperatorium (10). Ze zorgde ook voor de eerste uitvoering van Th. DUBOIS' fantasie voor harp en orkest, een aangenaam stuk met een nogal zware orkeststrategie (11).

7. Pianist COENEN Louis (1856-1905)

Louis COENEN, de pianist van de koning van Nederland, was verbonden aan het Kursaal tussen 1879 en 1882 (12). Deze Nederlander was zoon van de bekende violist Frans COENEN en leerling van RÜDORF aan de keizerlijke muziekhogeschool te Berlijn (13). Hij was enige tijd leerling van LISZT en werd hoofdleraar aan het Amsterdams conservatorium. Hij componeerde ook enkele piano-werken (14).

8. Pianist KEFER Gustave Louis (1842-1926)

Deze talentvolle pianist, afkomstig uit Jambes-lez-Namur, werd in 1873 directeur van de muziekschool te Verviers, waar hij een aantal composities van Guillaume LEKEU (1870-1894) liet uitvoeren (15). In 1876 werd hij pianomonitor aan het Brussels conservatorium in de klas van BRASSIN. In het Kursaal gaf hij tien concerten kamermuziek waarvan twee met orkest, die alle slaagden (16). Hij was ook componist en stichtte een kwartet te Verviers (17).

9. Pianist STEIGER

STEIGER maakte zijn debuut in het Kursaal in 1885. Op de kamermuziekconcerten bleek al vlug dat deze pianist technisch zeer sterk stond en met een hecht en briljant spel naar voor kwam (18). Hij bleef minstens twee jaar Kursaalpianist.

10. Pianist-begeleider KEURVELS Jef (1866-1915)

In 1893 werd Jef KEURVELS, de broer van dirigent-componist Edward KEURVELS (1853-1916), pianist aan het Kursaal (19). Aan het begin van het concertseizoen 1898 jammerde La Saison d'Ostende dat er nog geen harpisten aangekomen waren en dat de piano, hoe goed bespeeld door Jef KEURVELS, in het orkest stoorde (20). KEURVELS was, naast leraar aan de stedelijke muziekacademie, ook stichter en dirigent van het visserskoor (21). Voor dat koor, dat verschillende malen met succes optrad, schreef hij een aantal bewerkingen van volksliederen.

Hij was tevens een der beste violisten van het orkest, stimuleerde de uitvoering van Belgische werken en liet de bisnummers tot hun recht komen door zijn goede begeleiding (22). Hij bleef zeker tot aan de eerste wereldoorlog aan het Kursaal verbonden, zij het niet steeds als eerste pianist.

(1) E.O., 16.07.1876.

(2) S.O., 25.07.1884.

(3) S.O., 24.06.1901.

(4) S.O., 24.06.1896.

(5) E.O., 06.03.1906.

(6) S.O., 27.06.1812.

(7) S.O., 04.09.1886.

(8) S.O., 14 en 17.07.1898.

(9) Respectievelijk op 17.08.1899, 01.08.1901; 07.08.1902; 16.07.1903; 15.09.1905 en 13.08.1908.

(10) S.O., 03.08.1900.

(11) S.O., 15 en 17.09.1904.

(12) E.O., 01.05.1879.

(13) E. GREGOIR, Panthéon musical populaire, dl. 3, Brussel, Parijs, 1876, p. 13-14.

- (14) art. Coenen, familie, in Algemene muziekencyclopedie, o.l.v. J. ROBYNS, J. MOSTAERT en M. ZIJLSTRA, dl. 2, Haarlem, (1980), p. 208.
- (15) art. Kefer, Gustave, Louis, in A.M.E., dl. 5, Haarlem, (1981), p. 151.
- (16) E. GREGOIR, Supplément et complément au volume : les artistes musiciens belges au XVIIIème et au XIXème siècle, Brussel-Parijs, 1887, p. 169.
- (17) ID., Deuxième supplément et complément au volume : les artistes musiciens belges au XVIIIème et au XIXème siècle, Brussel-Parijs, 1890, p. 122.
- (18) S.O., 18.07.1885.
- (19) art. Keurvels, Edward, in Riemann Musiklexikon Personenteil, o.l.v. W. GURLITT, dl. 1, Mainz-Londen, 1961, p. 918.
- (20) S.O., 14.06.1898.
- (21) S.O., 15.09.1901.
- (22) S.O., 25.09.1909.

TOEVALLIGE VONDSTEN IN DE PAROCHIEREGISTERS VAN OOSTENDE

- 1) Op 28 juni 1794 werd te Oostende gedoopt Maria Genoveva POPHAM, geboren te Oostende op 21 juni 1794, dochter van Joannes POPHAM, 29 jaar, afwezig door de oorlog, en van Maria NOB, 29 jaar.

Ze zegden Rooms-katholiek te zijn en afkomstig uit het Fort St.-Georgius in Schotland.

De peter was Abraham CLEGG en de meter Joanna SHIELDS die hier verwijlden ingevolge de oorlog.

Wellicht is het dezelfde John POPHAM die hier aan het hoofd van Engelse troepen op 19 mei 1798 ontscheepte op het strand ten oosten van de havengeul - toenmaals grondgebied Bredene - en oprukte naar de sluisen van Slijkens die gedeeltelijk werden vernield.

- 2) Op 26 april 1795 had de eerste begrafenis plaats op het nieuw kerkhof buiten de Westpoort gelegen. De eerste persoon, die niet meer op het kerkhof rond de Sint-Pieterskerk, maar bij de Westpoort werd begraven, was de Oostendenaar Petrus DE MULDER, 58 jaar oud, weduwnaar van Isabella DE BLONDE, die te Zevekote was geboren.

Hij was overleden te Oostende op 24 april en werd begraven met een grote dienst van 9 lezingen.

R. VANCRAEYNEST

KURSUS HEEMKUNDIGE VORSERS

1ste cyclus	1979	10 lessen	500 Fr
2de cyclus	1980	9 lessen	500 Fr
3de cyclus	1983	4 lessen	300 Fr

Kan besteld en aangekocht worden bij het Westvlaams Verbond van Kringen voor Heemkunde, Zeger Malfaitstraat, 3, 8810 Rumbeke (prk.: 000-0158746-54).

STRAATNAMEN TE OOSTENDE (vervolg)

door Jean Pierre FALISE

- JAMES ENSOR(galerij)* : Oostende 1860 - Oostende 1949
Belgisch schilder en etser
Eén der "vier groten van Oostende"
- JAN BART(straat) : Duinkerken 1650 - Duinkerken 1702
Zeeheld - Duinkerker kaper
- JAN DE CLERCK(straat)* : Oostende 1881 - Oostende 1962
Kunstschilder - Eén der "vier groten
van Oostende"
- JAN DIERICKSEN(straat) : Oostends kaperskapitein XVIIe eeuw
- JOZEF II(straat)* : Wenen 1741 - Wenen 1790
Vorst der Oostenrijkse Nederlanden
- JULES PEURQUAET(straat)* : 1885 - Oostende 1947
Socialistisch voorman
Schepen van Openbare Werken
Volksvertegenwoordiger
- KANUNNIK DOKTER LOUIS COLENS(straat) : 1877 - 1936
Raadsman van de katholieke
volkswerken te Oostende en
stichter van het ACW in 1921
- KAREL JANSSENS(laan)* : Oostende 1822 - Oostende 1887
Griffier aan handelstribunaal
Gemeenteraadslid 1851-1882
Schepen 1852-1863
Burgemeester 1882-1887
- KAREL VAN DE WOESTIJNE(straat)* : Gent 1878 - Zwijnaarde 1929
Dichter, prozaschrijver en es-
sayist
- KONINGIN ASTRID(laan)* : Stockholm 1905 - Küssnacht 1935
Koningin der Belgen
- LEANDRE VILAIN(plein)* : Trazegnies 1866 - Oostende 1945
Orgelist Hoofdkerk en Kursaal
Professor Kon. Atheneum Oostende
- LEON SPILLIAERT(straat)* : Oostende 1881 - Brussel 1946
Belgisch schilder en tekenaar
Eén der "vier groten van Oostende"
- LEOPOLD I(plein)* : Coburg 1790 - Laken 1865
1ste Koning der Belgen
- LEOPOLD II(laan)* : Brussel 1835 - Laken 1909
2de Koning der Belgen
- LEOPOLD III(laan)* : Brussel 1901 - Brussel 1983
4de Koning der Belgen
- LEOPOLD VAN TYGHEM(laan) : 1891 - 1933
Promotor van Mariakerke
- LOUISA(straat)* : Palermo 1812 - Oostende 1850
Koningin der Belgen
- MANSVELT(straat) : Oostende 1655 - 1727
Oostendse kaper

MARCONI(straat) : Griffone (It.) 1874 - Rome 1937
 Italiaans uitvinder
 Nobelprijs Natuurkunde 1909

MARIA THERESIA(straat)* : Wenen 1717 - Wenen 1780
 Aartshertogin der Nederlanden

MARIE-JOSÉ(plein)* : Oostende 1906
 (straat) : Belgische prinses
 Dochter van Koning Albert en Koningin Elisabeth

MAURITS SABBE(straat)* : Brugge 1873 - Antwerpen 1938
 Vlaams letterkundige

MERCATOR(laan)* : Rupelmonde 1512 - Duisburg 1594
 Zuidnederlands Wiskundige en Kartograaf

MONTGOMERY(kaai) : Kensington 1887 - Isington 1976
 Brits veldmaarschalk
 "Bevrijder" van Oostende in 1944

MUSCAR(straat)* : Bayonne 1757 - Rijsel 1837
 Frans Generaal
 Plaatskommandant van Oostende

NAPOLEON(laan)* : Ajaccio 1769 - St.-Helena 1821
 Frans Keizer

NORTH(laan)* : 1841 - Londen 1896
 Engelse nitraatkoning
 Persoonlijke vriend van Leopold II
 Weldoener van Mariakerke

PASSCHIJN(straat) : Mariakerke 1834 - Oostende 1901
 Laatste burgemeester van Mariakerke

PASTOOR PYPE(straat)* : Geluwe 1854 - Oostende 1926
 Aalmoezenier der Visserij

PATER PIRE(laan) : Dinant 1910 - Herent 1969
 Belgisch Sociaal werker
 Nobelprijs Vrede 1958

PAUL MICHIELS(laan) : weerstander en politiek gevangene

PETER BENOIT(straat) : Harelbeke 1834 - Antwerpen 1901
 Vlaams musicus en componist

PLANTIJN(straat) : bij Tours 1514 - Antwerpen 1589
 Zuidnederlands boekdrukker
 Stichter van drukkerij te Antwerpen

PRESIDENT KENNEDY(plein) : Brookline 1917 - Dallas 1963
 Amerikaans staatsman
 President van U.S.A 1960-1963

PRINS ALBERT(laan)* : laan genoemd naar de latere Koning Albert

PRINS BOUDEWIJN(straat)* : Brussel 1869 - Brussel 1891
 Prins van België - zoon van Filips,
 graaf van Vlaanderen - broer van prins
 Albert, de latere koning

PRINSES CLEMENTINA(plein) : Laken 1872 - 1955
 Prinses van België
 Dochter van Leopold II

PRINSES STEPHANIE(plein)* : Laken 1864 - Hongarije 1945
 Prinses van België
 Dochter van Leopold II

PROF. JOZEF VERCOUILLIE(straat)* : Oostende 1857 - Gent 1937
 Vlaams Taalkundige

PROF. MAC LEOD(plein)* : Oostende 1857 - Gent 1919
 (straat) : Hoogleraar
 Geleerde

PYCKE DE TEN AERDE(laan) : groot grondbezitter te Stene
 aanlegger van trainingspiste op Stene
 (Boxegem)

PYCKE(straat) : Grootgrondbezitter te Stene

RIDDER DE STUERS(straat)* : Ieper 1835 - Brussel 1900
 Volksvertegenwoordiger
 Voorzitter Société des Courses d'Ostende .

ROGIER(laan)* : St.-Quentin 1800 - Brussel 1885
 Gouverneur van Antwerpen
 Volksvertegenwoordiger
 Minister van Binnelandse Zaken, Openbare Werken,
 Buitenlandse Zaken en Eerste Minister

SERGEANT DE BRUYNE(straat)* : Blankenberge 1868 - Kasongo 1892
 Kongo Pionier

SIR WINSTON CHURCHILL(kaai)* : Blenheim Palace 1874 - Londen 1965
 Brits staatsman

SPINOLA(dijk)* : Genua 1569 - Montferrat 1630
 Spaans Generaal

STANLEY(laan) : Wales 1841 - Londen 1904
 Ontdekkingsreiziger

STIJN STREUVELS(laan)* : Heule 1871 - Ingooigem 1969
 Vlaams schrijver

THOMAS VAN LOO(straat) : 1771 - 1851
 Oostends dichter

VANDERSTICHELEN(straat) : grootgrondbezitter te Stene

VAN DIJCK(straat)* : Antwerpen 1599 - Londen 1641
 Zuidnederlands schilder

VAN HEMBDEN(straat) : Oostends kaperskapitein 17e eeuw

VAN ISEGHEM(laan)* : 1816 - 1882
 Burgemeester

VICTORIA(laan)* : Londen 1819 - Osborne (Wight) 1901
 Koningin van Engeland en Ierland
 Keizerin van India

WELLINGTON(straat)* : Dublin 1769 - Dover 1852
 Brits militair en staatsman

(slot)

Opmerking: Bepaalde biografische aanduidingen ontbreken of zijn
 niet volledig.
 Bijkomende inlichtingen graag overmaken aan :
 J.P. Falise
 H. Serruyslaan 78/19
 8400 Oostende

#

door Germain BILLIET

Het zijn twee begenadigde dichters, beiden hetzelfde jaar in Oostende geboren maar sterk verschillend van aard. Ze zijn al jaren weg uit onze stad en wonen toevallig in elkaars buurt : Jonckheere in Rijmenan, Vercnocke in Weerde, in vogelvlucht 9 km van elkaar verwijderd.

Van de eerste wordt hier een fragment, van de andere een gedicht afgedrukt, twee stukken geïnspireerd door een hoekje van Oostende.

"De Straat" zijn de verzen 309-368 uit het biografisch gedicht "Spiegel der Zee" (848 v.) gepubliceerd in 1947. Met beheerste weemoed en mild begrip herdenkt de 40-jarige dichter de straat, waar hij een gedeelte van zijn jeugd doorbracht (St.-Paulusstraat nr 10) en een klein drama dat zo gelukkig eindigde en waarin de zusters van St.-Vincentius a Paulo een rol speelden.

De vijfvoetige jamben met gekruist rijm klinken natuurlijk, doorvoeld, innig en ademen met een rustig ritme poëtische charme uit.

K. JONCKHEERE - DE STRAAT

Gelegen in het hart der stad, - de grijze,
de volkswrouw met haar dochters in satijn,-
zou zij in spel en woord mij onderwijzen
en eiland in de zee der huizen zijn.

Ik droeg den reuk van stroo en specerijen,
wanneer de winkelbel mij buiten stiet,
ik overzag het schaakbord der plaveien,
mat aan den schemer wat de dag nog liet.
Ze was een oude straat met smalle huizen
en scheeve schouwen met doorrookten kop,
de zeewind kon er door de gaten suizen
en als het vroom zaten er meeuwen op.
De hoge gevels keken door de ruiten
verveeld en flets, van luie armoe zuur,
een oude visscher leunde soms naar buiten
en tuurde kwijlend naar zijn overbuur.
Des avonds hoorden wij de kindren krijten
om dan opeens vervaarlijk stil te zijn;
door onze sluimer klonken soms verwijten,
een zware stem, een lange gil van pijn.
Daarom, wanneer ik stap door oude straten,
hef ik het hoofd en draal wat als ik kan;
wat ik als kind wist wil me niet verlaten
en ik zeg stil : elke raam heeft zijn roman.

Er stond een herberg, waar ik bier ging halen,
een koele, witte kan, getapt van 't vat,
daar leerde ik voor het eerst met geld betalen,
daar maakte men mij zeekren avond zat.
Bedroefd en walgend liep ik in den regen,
mijn hoofd één troebele herinnering,
ik dacht aan moeder en was zoo verlegen
daar ik niet huiswaarts dierf en zwerven ging.
Het vage zwaaien van de lichtbaak wenkte
mij naar de kaai, op 't einde van de straat,
ik doolde en voelde mij de diep gekrenkte
en in mij groeide een somberfelle haat;

omdat het groote leed van zooveel kleinen
te wijten is aan dwaas en blind vermaak
van hen, die niet bevroeden hoeveel pijnen
het schuwste hart behoeft voor de eerste wraak.

Een natte vischreuk deed mij eensklaps braken,
wanhopig zocht mijn hand een vasten muur
en ik viel neer. Maar toen ik mocht ontwaken
begon voor mij een wonder avontuur.

'K Zag om me heen een krans van jonge nonnen
met zacht gelaat en zalvend handgebaar,
heel ver en ijl was een gezang begonnen,
en ging een geur als om een meialtaar.
Het was zoo goed, niets noodde mij tot spreken,
werd dit een droom ? want weg was mijn verdriet,
een warme stem kwam toen de stilte breken
en vroeg : "Kent gij uw straat en pummer niet ?"
Ik knikte met een glimlach en werd schuchter,
want 'k zag het beeld van een bedronken man,
mijn oude vrees maakte me klein en nuchter
en 'ik zei : "Waar is mijn nieuwe, witte kan ?"
Ze lachten gul en wezen aan mijn zijde
de kleine kruik, die naast den zetel stond,
en nooit was een verloren kind zoo blijde
omdat het weer iets van zijn moeder vond.

*
* *
*

"Bij het graf van James Ensor" van F. Vercnocke komt uit de
bundel "Land aan het Zwin" (1961).

De min of meer vrije verzen met onregelmatig rijmschema zijn
strak, koel van toon. De romantische voorstelling roept de non-
conformistische schilder op en verscheidene elementen uit zijn
doeken. De meester betreurt dat de innigheid van het vertrouwde
kerkhof vervangen is door kille vormelijkheid. Het gedicht ver-
tolkt de trotse reactie van een zelfbewust kunstenaar en weer-
spiegelt tegelijk de persoonlijkheid van Vercnocke.

F. VERCNOCKE - BIJ HET GRAF VAN JAMES ENSOR

Naast het duinkerkje te Mariakerke

Onder dit ruige metselwerk
van baksteen en cement
rust gij dus nu. De plaats is mij bekend :
de oude doden en de kerk,
een grijze toren
tussen duin en dorp verloren -
ik dwaalde daaromtrent,
een knaap nog, en een eenzaam kind;
het was er koel en stil, ik hoor
de ruitjes in het lege koor
nog sidderen in de wind.

't Is jaren her. Maar wat het was
is het niet meer : het wilde gras,
't vermolmde hout, de scheve zerken,
't werd alles opgeruimd... Ik wed
dat deze paden, deze groene perken,
zorgzaam gemaaid, en dan dit stijve bed,
Meester, u niet bevallen.

Het rusten moet u moeilijk vallen
onder geboomt dat, als gedrild,
staat op één rij. Gij hadt dit schoon verblijf
voorzeker minder deftig, minder stijf,
wat schilderachtiger gewild.

'k Zie, u, mij dunkt, bij nacht, als luid
de zeewind om de toren fluit,
slapeloos opstaan uit uw stenen bed
en dolen gaan, een huiverend skelet
door stuivend zand, waar een verlichte ruit
in 't vaal gehucht u noodt...

Maar naast het gloeiend kachelrood
vindt gij geen heul, want gij ontwaart
aan elke haard
maskers, en geen mensen. En 'k vermoed
dat heimelijk gij monklen moet
telkens als een holle hoge hoed
uw lof komt tuiten.
Eens liet het burgerdom u buiten;
maar nu gij, Meester, niet meer schimpen zult,
delgen wij onze schuld
met een gemetseld monument
van baksteen en cement.

DE VERKIEZINGEN VAN 1792 TE OOSTENDE

door Omer VILAIN

Op 17 december 1792 moesten in opdracht van de Fransen, die onze stad bezet hadden, verkiezingen worden gehouden om de vertegenwoordigers van het volk aan te duiden.

Op de plakbrieven door de Stads-Drukker B.D. BRICX gedrukt leest men de indeling in de stad in 4 grote wijken, maar ook aan welke voorwaarden men moest voldoen om te kiezen of verkozen te worden.

Artikel acht bepaalt o.a. :

"Tot actieven ofte werksaemen Borger in order van zijn Stemme Keus ende Voys te kunnen geeven, ofte verkozen te kunnen worden, word vereischt :

"Ten eersten dat hij Borger is deézer Stad,..."

"Ten tweeden dat hij bereikt heeft de ouderdom van vijf-en-twintig jaeren."

"Ten derden dat hij niet in den staet is van dienstbaerheyd,..."

"Ten vierden dat hij moet spreken en verstaen de Vlaemsche taele,..."

Aldus gedecreteert in 't Collegie dezen 11 december 1792.

A. DE GRYSPERRE

Wij menen te mogen oordelen dat een zaak HAPPART in 1792 met Franse overheersers niet mogelijk was geweest.

¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶

OVER EEN LANG VERGETEN STEEN

Meerdere gegevens

door J.B. DREESEN

Met referentie naar : EEN MERKWAARDIGE GEDENKZUIL door Lionel DEWULF. De Plate jg 16 nr 3 maart 87 blz 87 75.

Over deze steen verscheen in de BULLETIN DES MUSÉES ROYAUX D'ART ET D'HISTOIRE (1) een bijdrage, in het nederlands, door de heer M. OBDEYN, een voormalig hoger ambtenaar in Nederlands-Indië.

Volgens hem werd deze steen, in grijze diorite, die 1m70 hoog is bij een middellijn van 25 cm, in 1793 door de Fransen gevonden "op grote diepte bij het graven van een gracht achter de kruitmolen aan de voet van de nieuwe vestigingswerken, ter plaatse waar vroeger een haven was, die echter reeds lang verzand en in onbruik geraakt was".

Een zekere BOLBAERT - BALBAERT, koopman, volgens de heer FARASYN liet de zuil naast de ECCE HOMO plaatsen aan de Sint Pieterskerk.

In 1847 kreeg de steen bezoek van twee Franse geleerden die hierover een bijdrage lieten verschijnen in LA REVUE ARCHÉOLOGIQUE (2). De mededelingen in de Revue Archéologique waren aanleiding tot een vraag aan de minister van Binnenlandse Zaken om deze steen aan te kopen voor het Museum van Brussel. De zuil was voorzien van een uitgebreide tekst in een Indische taal. In 1848 was het zover, de zuil werd door de Oostendse "Mont de Charité" verkocht aan de Staat tegen de prijs van 450 fr en op 11 juli van dat jaar overgedragen aan de Directeur van het Museum aan de Hallepoort te Brussel.

Daar verdween de steen in de kelders en meteen uit de belangstelling. Later verhuisde hij van de kelder van het Hallepoortmuseum naar de kelder van het Museum aan het Jubelpark.

Daar werd hij dank zij de tussenkomst van de heer OBDEYN en Dr. LAVACHERY, attaché van het Museum, in 1937 aan de vergetelheid onttrokken en in zaal 88 van de Etnografische afdeling van het Museum geplaatst.

Hierdoor kwam de steen weer in de belangstelling. In 1941 verscheen er, in Nederland, een bijdrage over in een publicatie "INDIE IN BELGIË" en dacht men hem bij het Indonische erfgoed te moeten klasseren. Een eerste poging tot een vertaling van de tekst die erop voorkwam werd in 1952 te Leiden gedaan. Hierbij werd vastgesteld dat het ging over een tekst over de CHOLA-koning RAJENDRA II (1054/55-1063 AD). De tekst ging van hand tot hand tot hij in oktober 1982 volledig vertaald geraakte. De tekst verhaald de oorlog die RAJENDRA II voerde tussen mei 1053 en mei 1054.

Hoe de zuil in Oostende geraakte en zijn vindplaats in onze stad werd door verschillende auteurs behandeld op basis van een soms gebrekkige kennis van de geschiedenis en de historische geografie van Oostende (3).

Wij legden hun theoriën voor aan ons geacht lid en Oostendekenner bij uitstek, de heer Daniel FARASYN, die ze kritisch beoordeelde. Deze beoordeling krijgt U in een latere bijdrage. Tot meerdere informatie drukken wij op voorgaande bladzijde een foto van deze "Oostendse" Tamil-zuil af.

-
- (1) Bulletin des Musées Royaux d'Art et d'Histoire. 3ième Série, 10ième année, N° 4 Juillet-Août 1938, p. 75 tot en met 1938.
 - (2) La Revue Archéologique 1847, p. 456.
 - (3) a. Baron DE LA PYLAYE in Revue Archéologique 1847.
b. OBDEYN in Bulletin des Musées Royaux d'Art et d'Histoire 1938.
c. Janine SCHOTSMANS in Actes of the South Asian archaeology conference in Western Europe 1983.

IN DIT NUMMER

- blz. 100 : J.B. DREESEN : Het wapenschild van de stad Oostende
J.B. DREESEN : Het wapenschild van Oostende en het
blazoen van West-Vlaanderen op postzegels.
J.P. FALISE : Straatnamen te Oostende
- blz. 101 : D. FARASYN : Oostendse milieuproblemen 1775-1825.
- blz. 108 : N. HOSTYN : Jan De Clerck, kunstschilder (2).
- blz. 112 : F. DUFAIT : Ensor in Amsterdam.
- blz. 114 : E. SMISSAERT : Het Vlaamse Centrum voor Genealogie.
- blz. 115 : Ken Uw stad - "Het Karolinenhof".
- blz. 116 : N. HOSTYN : Monumenten beelden & gedenkplaten te Oostende - XL en XLI.
- blz. 121 : A. CASIER : Oostendse muziekgeschiedenis XXXV (vervolg).
- blz. 123 : R. VANCRAEYNEST : Toevallige vondsten in de parochieregisters van Oostende
- blz. 124 : J.P. FALISE : Straatnamen te Oostende (vervolg en slot).
- blz. 127 : G. BILLIET : Karel Jonckheere en Ferdinand Vercnocke, tachtig jaar !
- blz. 129 : O. VILAIN : De verkiezingen van 1792 te Oostende.
- blz. 130 : J.B. DREESEN : Over een lang vergeten steen.

TEKST OVERNAME STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

Oostende uit het Noorden
uit "Die Reisende Chinesen", Leipzig, 1726
Anoniem naar een prototype van Joh. PEETERS